

pılan yaz seferlerinin (savâif) sevk ve idaresini üstlenmenin yanı sıra bazan kış seferlerine de katıldığı bilinmektedir. Bu sebeple kaynaklarda “emîrû’s-savâif, sâhibû’s-savâif” unvanlarıyla anılır (meselâ bk. Safedî, XV, 283). 30 (650-51) yılında Maraş’a (Belâzûrî, *Fütâh*, s. 270), 45’ta (665) Tüvâne’ye (Mes’ûdî, III, 33; günümüzde Niğde’nin Bor ilçesine bağlı Bahçeli ve Kemerhisar beldelerini kapsayan bölge) ve muhtemelen diğer İç Anadolu şehirlerine uğradı. Nihayet 49 (669) veya 50 (670) yılındaki İstanbul kuşatmasına kumandanlık etti. Malatya, Kayseri, Amorion (Ammûriye) ve Eskişehir güzergâhını takip ederek İstanbul’u ulaşan ordu, Yezid b. Muâviye kumandasındaki birliklerle desteklenmesine rağmen açlık ve hastalığın da etkisiyle bir sonuç elde edemedi. Ebû Eyyûb el-Ensârî de bu ordudaydı, vefatında surlara yakın bir yere defnedildi (İbnü’l-Esîr, III, 458-459; Aycan, s. 191). Süfyân b. Avf çıktığı bir Anadolu seferi sırasında 52 (672) yılında kış mevsiminde vefat etti. Bu tarih 53-55 olarak da kaydedilir (Taberî, V, 287, 299; İbn Asâkir, XXI, 352). Güçlü, yiğit ve cömert bir kişi olarak nitelenen Süfyân, 1000 kişilik bir süvari birliğini kısa sürede donatıp hazırlayabilecek şekilde üstün kabiliyeti dolayısıyla pek çok askerî görevde önemli roller üstlenmiş, bu sebeple Muâviye, onun vefatından sonra Anadolu’ya gönderdiği birliklerde bir problemle karşılaştığında Süfyân’ı hasretle yâdetmiştir (İbn Asâkir, XXI, 351).

Süfyân b. Avf’ın sahâbî olup olmadığı hususu ihtilâflıdır. Hâkim en-Nisâbü’rî (*el-Müstedrek*, III, 505) ve ona dayanarak İbn Hacer el-Askalânî (*el-İşâbe*, III, 126-127) onun sahâbî olduğunu belirtirken Zehebî sahâbî olmadığını söyler (*Târihu’l-İslâm*, s. 231). İbn Abdülber en-Nemerî *el-İstifâb*’ında, İzzeddin İbnü’l-Esîr *Üsdü’l-gâbe*’sinde Süfyân’ın adına yer vermez. İbn Hacer el-Askalânî, Hz. Peygamber’in Hendek Gazvesi’nde üç gözcü gönderdiğine ve bunların arasında Süfyân b. Avf’ın da bulunduğu dair bir rivayete yer vermekle birlikte (*el-İşâbe*, V, 758-759) bu rivayetin, Uhud Gazvesi’nden sonraki Hamrâülesed Gazvesi öncesinde gözcü olarak gönderilen ve müşrikler tarafından öldürülmeleri üzerine aynı kabre defnedilen Selîf b. Süfyân b. Hâlid b. Avf el-Eslemî ve kardeşi Nu’man’la ilgili olduğu anlaşılmaktadır (Vâkîdî, I, 337-338). Mes’ûdî, Sıffin Savaşı’ndaki mübârezelerde Hz. Ali’nin öne sürdüğü Mirkâl lakaplı Hâşim b. Utbe’nin karşısına Muâviye’nin çıkardığı Ebü’l-A’ver es-Sülemî’nin Süfyân b. Avf olduğunu belirt-

miş de (*Mürücû’z-zeheb*, II, 387-388) bu bilgi diğer kaynaklar tarafından teyit edilmemektedir. Nitekim bu kişinin Muâviye’nin diğer önemli kumandanlarından Ebü’l-A’ver es-Sülemî diye meşhur Amr b. Süfyân olduğu bilinmektedir (İbn Sa’d, II, 66; İbn Abdülber, III, 1178).

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkîdî, *el-Megâzi*, I, 337-338; İbn Sa’d, *el-Ta-bakât*, II, 66; Belâzûrî, *Ensâb* (Zekkâr), III, 201-203; a.mlf., *Fütûh* (Fayda), s. 270; Taberî, *Târih* (Ebü’l-Fazl), III, 387; IV, 261; V, 134, 234, 287, 299; Mes’ûdî, *Mürücû’z-zeheb* (Abdülhamîd), II, 387-388; III, 33; Hâkim, *el-Müstedrek* (Atâ), III, 505; İbn Abdülber, *el-İstifâb* (Bicâvî), III, 1178-1179; İbn Asâkir, *Târihu Dimaşk* (Amrî), XXI, 347-352; İbnü’l-Cevzî, *el-Muntazam* (Atâ), V, 227, 249, 278; İbnü’l-Esîr, *el-Kâmil*, III, 97, 376, 458-459, 461, 491, 501; Zehebî, *Târihu’l-İslâm: sene 41-60*, s. 231; Safedî, *el-Vâfi*, XV, 283; İbn Haldûn, *el-İber*, Beyrut 1408/1988, II, 576; III, 11-12, 22-23; İbn Hacer, *el-İşâbe* (Bicâvî), III, 126-127; V, 758-759; Bedreddin el-Aynî, *‘Umdetü’l-kârî*, Kahire 1392/1972, XII, 10; Ziriklî, *el-A’lâm*, III, 158; İrfan Aycan, *Saltanata Giden Yolda Muaviye b. Ebî Süfyân*, Ankara 2001, s. 124, 125, 191; Abdülhâdî Muhammed Abbas, “el-Kâid Süfyân b. ‘Avf el-Ğamîdî ve mekânâtühü’l-fakeriyye”, *el-Mü’errihu’l-Arabî*, sy. 55, Bağdad 1418/1997, s. 175-183.

ERDİNÇ AHATLI

SÜFYÂN b. MUS’AB

(سفيان بن مصعب)

Ebû Abdillâh (Ebû Muhammed)
Süfyân (Seyf) b. Mus’ab el-Abdî el-Kûfî
(ö. 178/794 [?])

Arap şairi.

Abdülkays b. Rebîa b. Nizâr kabilesine mensup olup kaynaklarda daha çok Abdî olarak anılır. Kuvvetli bir ihtimalle Kûfe’de doğmuş ve hayatının büyük kısmını burada geçirmiştir. Süfyân’ın Ehl-i beyt’e ve özellikle Hz. Ali’ye bağlılığı, İmam Ca’fer es-Sâdik ile yakın münasebetler kurduğu (Ebû Ca’fer et-Tûsî, *er-Ricâl*, s. 213), ondan hadis öğrendiği ve takdirini kazandığı nakledilir. Ca’fer es-Sâdik’ın zaman zaman kendisinden duyulmuş şiirler okumasını istediği, hatta rivayet tariki zayıf sayılsa da, “Ey Şia cemaatî! Abdî Allah’ın dini üzeredir, onun şiirlerini çocuklarınıza öğretin” dediği kaydedilir. Bununla birlikte bazı şairler sebep bildirmeksizin onu gâliyyeden saymışlardır (Ebû Ca’fer et-Tûsî, *İhtiyâr*, s. 401). Devrinde en üstün Şia şairi olarak kabul edilen Seyyid el-Himyerî ile karşılaşmalarında Himyerî’nin, Cemel, Sıffin ve Nehrevan savaşlarında Hz. Ali’yi haklı görüp savunduğu şiirinde (metni için bk. Abdülhüse-yin Ahmed el-Emînî, II, 296-297) kullandı-

ğı bazı sözlerin hatalı oludğunu belirtince Himyerî kusurunu kabullenmiş ve Abdî hariç kendisinin Araplar içinde en büyük şair olduğunu söylemiştir (Abdülhüse-yin Ahmed el-Emînî, II, 296-297; *A’yânü’s-Şî’a*, VII, 268). Süfyân b. Mus’ab’ın ölüm tarihini Muhsin el-Emîn 120 (738), Emînî ise 178 (794) olarak vermekte, ikinci tarihin doğruya daha yakın olduğu düşünülmektedir (Abdülhüse-yin Ahmed el-Emînî, II, 296).

Süfyân’ın hemen bütün şiirleri Ehl-i beyt’in, bilhassa Hz. Ali ve neslinin üstünlük ve özellikleriyle ilgilidir. Bu arada başta Emevîler ve Abbâsîler olmak üzere Ehl-i beyt muhalifleri de onun şiirlerine konu teşkil etmiştir. Ehl-i beyt hakkında yazdığı şiirlerde bazan onları çok üstün bir konumda tasvir ederek abartılı davrandığı görülür. Bu arada hikâyeye yöntemini kullanarak kendisini anlatacak kitlelere ulaşabilen Süfyân siyasî ve dinî konulardan başka mersiye, hiciv vb. alanlara önem vermiştir. Ehl-i beyt’in uğradığı felâketleri işleyen Süfyân b. Mus’ab’ın en önemli şiirlerinden biri Hz. Hüseyin’in Kerbelâ’da şehid edilmesine dair tasviridir. Burada şairin duyguları, üzüntüsü, Hz. Peygamber ailesine derin bağlılığı sade bir üslûpla ortaya konulmuştur. Bunun yanında Ali ailesi düşmanlarına karşı yazdığı hakaret dolu şiirlerinde son derece sert bir üslûp kullanmış, hilâfet hakkını gasbettiklerine inandığı Hz. Ebû Bekir ve Ömer’e derin bir nefret duyduğunu belirtmiştir.

Süfyân b. Mus’ab’ın mevcut divanında yer alan şiirlerinin sayısı otuz üçe ulaşmaktadır. Bunlardan bir kısmının ona aidiyeti şüphelidir; yirmi ikisi de birkaç beyitlik kâtalardan oluşmakta ve klasik kaside kurallarına uymamaktadır. Şiirleri genel bir değerlendirmeye tâbi tutulduğunda mensup olduğu zümrenin propagandasına dayanan bir özellik taşıdığı görülür. Sünnî müelliflerce ihmal edilmesine rağmen Şii yazarlar tarafından zaman zaman iktibas edilen şiirleri (İbn Şehrâşûb, tür.yer.) son zamanlarda çeşitli kaynaklardan derlenerek yayımlanmıştır (Abdülhüse-yin Ahmed el-Emînî, II, 290-325).

BİBLİYOGRAFYA :

Ebû Ca’fer et-Tûsî, *er-Ricâl* (nşr. M. Sâdik Âl-i Bahrülulûm), Necef 1381/1961, s. 213; a.mlf., *İhtiyârü ma’rifetü’l-ricâl* (nşr. Hasan el-Mustafavî), Meşhed 1348 hş., s. 401; İbn Şehrâşûb, *Menâkıbü’l-âli Ebî Tâlib*, Beyrut 1405/1985, tür.yer.; Abdülhüse-yin Ahmed el-Emînî, *el-Ğadir fi’l-Kitâb ve’s-Sünne ve’l-edeb*, Tahrân 1366 hş., II, 290-325; *A’yânü’s-Şî’a*, VII, 267-272; Taieb el Achèche, “Süfyân al-‘Abdî”, *EI²* (İng.), IX, 770.

MUSTAFA ÖZ